

Kdo kope, tomu se zelení

(vzpomínka na kamaráda, malíře Pepu Vyleťala)

Upozorňuji: nepůjde o pojednání o fotbalistech (byť jejich ustálený mrav permanentního plivání a smrkání po zednickém (dříve!) způsobu na trávu, kde se později v těch soplech válejí, by mohlo být jistě lákavým tématem pro pojednání o těchto eticky diluviálních individuích), ale týká se principálových archivních vykopávek, neboť opravdu, čím více kope, tím se pochopitelně hlouběji noří i do své minulosti. Až téměř věří, že žil i tehdy.

Dalším důkazem jeho existence je rukou a tiskacími písmeny psaný opis dvou básní Maxe Jacoba, který zpřístupňujeme veřejnosti.

V 62. roce min. stol. octnul se náš principál shodou okolností, o nichž dodnes není jasné, zda byly příznivé či nepříznivé, na zkušenou v Divadle Na zábradlí. Tehdy ještě ovšem zdaleka nebyl principálem, ale pouhým prostřáčkem, původem z moravské vísky, byť ji i bylo samo Brno. Neměl ani kde bydlet, tak spával v šatnách tohoto divadélka, dokud mu neposkytnul asyl kamarád spolubojovníka principálova brněnského kamaráda z vojny, rovněž mladý chlapec jménem Josef Vyleťal. Skamarádili se spolu, Pepa bydlel u rodičů ve velkém bytě, kde nebyl problém, aby se do něj vešlo o jednoho víc.

Principál zkoušel a i něco hrál a ve volném čase stával se Pepovým druhem v jeho výtvarnických výzkumech: na překližku, pojednanou černou olejovou barvou lil – a teď co to bylo? ale hořelo to (rodiče nebyli doma!) a vypalovalo na onom podkladě kruhové struktury, které pak Pepa domalovával... Nebo vytvořili v pokoji síť všelijak od stěny ke stěně vyvázaných provázků, na něž navěšeli šňůry korálků, které ve svém zaměstnání vyvíjela jako výtvarnice paní Vyleťalová, přičemž vrcholnou produkcí byla šňůrka fosforeskujících korálů, potmě spuštěná z jednoho konce šikmo vyvázaného provázku na druhý. A ono to plulo tmou a svítilo! Kam se hrabalo Srncovo Černé divadlo! A taky pánové experimentovali, byvše bez peněz, se smaženými obalenými paštikovými řezy z konzerv ze zásob rodiny Vyleťalovy. (Moc pohromadě to nedrželo.) Dlužno tu připomenout i časté Pepovy odskoky do ateliéru Mikuláše Medka a k Honzovi (jak on říkal) Koblasovi.

Zabydliv se Na zábradlí, začal se principál, co tehdy ještě nebyl principál, osmělovat, zvláště když začal zkoušet svoji Vyšínutou hrdličku. Jako výtvarníka si pochopitelně zvolil Pepu. Ten vymyslel kromě toho, co spotřeboval „pan režisér“ i jakousi výtvarnou nadstavbu, jíž měly být v prostoru zavěšené velké roury starých gramofonů, připomínající květy svlačců. Takže ředitelství dalo inzerát, že shání staré gramofony s rourou. Průběh této akce byl velice pozoruhodný. V předsálí, kde se zkoušelo (jeviště nebylo zapůjčeno), poposedávali momentálně nezkoušející

herci poblíže dveří a odchyťávali babičky, vlekoucí své staré gramofony, aby je vyměnili za peníze. (Jak se režisér post coitum dověděl.) Takže časem měli všichni herci gramofony. Jen do samotné inscenace nezbyl ani jediný. Výtvarno šlo vniveč.

Posléze si troufnul náš pan režisér svěřit se pánům Grossmanovi a Havlovi s faktem existence malíře Vyleťala a jeho pozoruhodných obrázků. Pánové se zašli k Vyleťalům podívat a došli k názoru, že jeho tvorba je hodna výstavy ve foyeru divadla. Tak, a konečně jsme u jádra věci: na vernisáži bylo principálovi přednésti dvě básně Maxe Jacoba, které si Pepa přál a vlastnoručně opsané mu je předal. A to jsou ty, co si teď můžete přečíst.

MAX JACOB

NOG

ŠUMÍCÍ STÁDO HVĚZD, JEŽ JDOU A JDOU
CO TO JEN ZA TAJE UNÁŠÍŠ V DÁL
NA SMUTKU BANĚ S BÍLOU ČELENKOU ?
TAK HLUCHE JAKO VLÁDCI MHNANCI,
STÁDO POMÍJEJÍCÍ LIDSKÝ ŽAL,
PRO KTEROU CEREMONII TEN ŘÁD A VAŽNOST, RCI !

KDYŽ NA BABELSKÉ VĚŽI OKNO OTVÍRÁM
JSTE JAKO ZJEVENÍ, JSTE JAKO LÉKY PROTIJEDY !
NESNADNĚ TĚŽCE DÝCHÁM A PŘÍLIŠ, PŘÍLIŠ HOVOŘÍM.
VY NESDÍLÍTE ŽAL MÝCH CHYB, Ó CHLADNÉ LEDY,
NEBESKÁ POHOŘÍ

NAD ŠPÝCHARY A DŮMY A NAD SEVEREM,
NAD ZÁPADEM, NAD MOSTY, NAD OBLOUKY,
JSI PYŠNOU OZDOBOU VYPLETOU Z NOCI LOUKY
VRŽENÝM KOPÍM

ŠUMÍCÍ STÁDO HVĚZD NA BÁNĚ V ZLATÉ TRÍŠTĚ
POD BÁNĚ ZLATOU TRÍŠTĚ JDE SEM TAM A ZAS SE ZJEVÍ
ZA NOCI PŘÍŠTÍ .

PŘED KŘIKEM ORGIÍ SE TAJNĚ SKRYJÍ,
BYCH PO VÁS TOUŽIL NA SVÉM BALKONU
A JESTLI POJEDU KAM V ČERNÉM VAGONU,
JÁ ZÁDY OBRÁTÍM SE K VAŠÍ DYNASTII .

AŽ MNE VÁŠ KŘÍŽUJÍCÍ MAJESTÁT
ZA HRDLO ALE CHYTÍ,
NA KONI ZPĚT SE PUSTÍM ZAS.

MAX. JACOB

BURLESKY

PŘIJĎ TY MA' NEJDRAŽŠÍ JAK LOTOSOVÝ KVĚT
PŘIJĎ ZA MNOU VYBRAT SKŘÍPKY NA JARMAK.
JÁ SKŘÍPKY KOUPÍM TI A BUDEM PŘEDHÁNĚT
MOSULSKÉ PASTÝŘE POD BLAHOVIČNÍKY!
NAŠ ZPĚV SI ULÉHÁ NA POTOK DO VLN PĚN
PŘIJĎ! FLĚTU ZA DVA SOUS TĚŽ K HOUSLÍM KOUPÍM T
A ČTVERO PRSTŮ KLAŠT TĚ BUDU UČITI.
I SYRINX Z RAKOSU TI ZROBÍM JEDEN DEN!
HLE ABY OPIL SE TÍM KRÁSNÝM KONCERTEM
JENŽ LÁMÁN SKALAMI ZNÍ ECHO ZA ECHEM
NEZNÁMÝ POCESTNÝ SE ZDRŽEL POD JÍLMEM.
ZBLOUDILÉ PŠENICE NESOUVDÁL NOVÉ ZPĚVY
PASTÝŘŮ, KRÁSNÝCH FLĚT I PÍSNĚ KRÁSNÉ DĚVY.
HLEĎ! CVRČEK STYDLIVÝ SI HOVÍ NA KAPRADÍ
A VRBA CHVĚJE SE A ŠTÍHLÝ TOBOL CÍTÍ
DLAŇ NĚŽNÉ DRYADY SNÍCÍ ŽE HARFU HLADÍ.
VŠAK NE, TY NECHCEŠ SE TĚ HUDBĚ NAUČITI.

Výstava měla myslím úspěch, vzpomínám si, že tam byl i Peter Karvaš, dlouze s Pepou mluvil (Pepa vyrůstal v mládí na Slovensku a jeho otec, náměstek ministra, tuším lehkého průmyslu, měl kdesi v Nízkých Tatrách nejen jakousi boudu, ale i spoustu známých), Jan Klusák, Josef Škvorecký...

Pak Pepa začal pracovat v divadle jako kulisák. Potřeboval peníze. Zkoušel už několik zaměstnání, ale vždycky to skončilo nějak podivně. V Holešovickém pivovaru (je tam pivovar?) nechal po čištění jakési obrovské nádrže na výrobu piva v ní žebřík, což způsobilo nějakou příšernou katastrofu, snad i přerušení výroby...

Po roce mě ze Zábradlí vyhodili. Udělali na mne nehezky podraz při té Hrdličce, nepohodli jsme se, k herectví mne nepřipustili (až na jednu větu v Nejlepších rockách paní Hermanové).

Pepa se skamarádil s Václavem Havlem a nějakou dobu tam ještě pracoval. Dělal jevištního technika i v Hubalkově Antigoně, v nudné inscenaci, k níž panu Krejčovi navrhl scénu arch. Svoboda: celé jeviště bylo tvořeno obrovskou krychlí bez přední stěny, s posuvnou zadní - technici-galejníci ji tlačili dopředu nebo tahali dozadu. V sále se působením této vývěvy otvíraly nebo zavíraly lítačky, občas vyšlehnul i plamen z kamen. Zbytek techniky seděl v podpalubí a na narážku vystrčili na kůlech přidělané, do podlahy zapuštěné desky, které na scéně vytvořily stůl, sedačku... Jenže obsluha přitom mastila karty a i jinak se zabavovala a tak se stávalo, že místo stolku vyjela sesle, nebo jiná sesle a jinde nebo jindy, ba i zničehonic...Bylo to hezké a záhadně smysluplné.

Takže i Pepa Vyleťal tam skončil.

Dnes už je chudák po smrti. A visí principálovi obrázek...